

Att lära av Berlin

Soldaten utstrålar utmattning och glädje. Han har just befriat Berlin från nazismens terror. I handen håller han, lutad mot underarmen, resterna av en krossad staty – Hitlers huvud. Fotot måste ha tagits alldeles i närheten av där jag står vid Unter den Linden i Berlin.

Där visar Deutsches Historisches Museum utställningen "1945 Niederlage. Befreiung. Neuanfang."

8 maj ändade andra världskriget i en kapitulation, som hade inneburit döden för 60 miljoner människor, 45 miljoner enbart i Europa. Utställningen följer bl.a. 39 vanliga människors öden, deras fasansfulla skräck under sex år med bombande, förstörda hem, flykt för att undvika fruktan och nazisternas mördande. Dagens Europa går inte att förstå och utveckla mänskligt utan sådan kunskap. Historielöshet leder till armod.

Fullt med folk, inte minst skolklasser, som tar till sig insikten. Utställningen, som ett led i att uppmärksamma att det är 70 år sedan krigsslutet, har så många besökare att visningstiden måste förlängas.

Några hundra meter till längs samma boulevard, i riktning mot Brandenburger Tor, finns Neue Wache, minnesplatsen över offer för krig. Därinne står Käthe Kollwitz staty Mor med död son. I sitt konstnärskap värnade hon oavbrutet alla barns lika värde. Nazisterna förbjöd hennes konst. Under första världskriget dödades hennes son, i det andra hennes barnbarn. Få – om någon – staty är lika berörande. Alla miljoner och åter miljoner mödrar, och även fäder, som upplever hur krigets våldsherrar mördar deras söner och döttrar. På golvet i den ödsliga lokalen med kala väggar ligger blomster runt statyn. Nyligen har det varit Volkstrauertag (minnesdag) för att ära krigens alla offer.

Ut på Unter den Linden igen, några minuters promenad senare finns den permanenta utställningen med Willy Brandt. I ett av Berlins mest attraktiva lägen, fritt inträde. Berättelser om hur han gjorde allt för att bekämpa nazismen och därefter var aktiv för att få slut på det kalla kriget. Bilden från 1989 och återföreningen när Brandt möter människorna vid Brandenburger Tor etsar sig fast. "Det är inte Gud som utsett mig, utan folket som valt mig". En livslång kamp för alla människors lika värde.

Jag en måltid på café Einstein ett bit bort. Foto på Brandt på väggen från ett av hans besök där på 1960-talet.

Fem dagar till i Berlin på samma sätt med ständiga och livgivande lektioner i nutidshistoria. Ännu har reklamen inte tagit över, i dess ställe finns på trottoarer och hus bejakande miniutställningar eller mässingsskyltar i gatstenen, som utan sentimentalitet värnar människor som slagits för kultur och yttrandefrihet. Och samtidigt, runt om i Europa, inkluderat Sverige, frodas barbariets fascism i takt med att välfärdssamhällellenas maskor glesnar.

Två av skådespelarna i Tro, hopp och mod – vi står för människornas lika värde – har under senare tid misshandlats av nazister i Umeå. Omgivningens reaktion handlar till stor del om att de ses som lögnare. För oss i teatergruppen är det en allt större del av meningen med livet att bekämpa fascismen och slåss för allas rätt att vara behövda. Vi lär av Berlin.

Leif Stenberg